

Dokumenttype NOU 1985:12 **Dokumentdato** 1985-05-29
Tittel Norges offisielle kultursamarbeid med utlandet.
Utvalgsleder Berg Knut
Utgiver Utenriksdepartementet
Kapittel 2 SAMMENDRAG

I samsvar med sitt mandat har utvalget sett det som sin hovedoppgave å kartlegge og vurdere Norges offisielle kultursamarbeid i dag med land utenom Norden, hvordan det administreres, og å foreslå en styrking og ny organisering av virksomheten.

Utvalget har ikke sett det som sin oppgave å trekke opp strategier for det konkrete kultursamarbeid i fremtiden, å vurdere de arbeidsmetoder og virkemidler som bør benyttes eller å foreslå andre finansieringskilder enn statsbudsjettet.

Utvalget har stillet opp 3 formål for kultursamarbeidet:

- Mellomfolkelig forståelse
- Norgespresentasjon i utlandet
- Formidling av impulser og stimulans til norsk kulturliv

De to første utgjør det internasjonale, det tredje det nasjonale aspekt av norsk kulturpolitikk.

Utvalget anser det siste som særlig viktig, både fordi det har vært viet liten oppmerksomhet, og fordi livskraften i norsk kunst og kultur er potensialet for de to andre formålene.

Utvalget har drøftet dagens virksomhet i forhold til aktuelle behov og til utviklingen etter at de første kulturavtaler ble inngått.

Utvalget fastslår at hensynet til et styrket nasjonalt kulturliv er basis for alt kultursamarbeid.

Utvalget viser til utviklingen innen kommunikasjon og media som gjør et lite språkområde som det norske særlig utsatt, og fremhever at målet ikke er å hindre utenlandske impulser, men å styrke grokraften i den nasjonale kunst- og kulturproduksjon. Vesentlig i denne sammenheng blir derfor å styrke utenlandskontakt og utenlandssamarbeid ut fra en helhetsvurdering av egne norske interesser.

Utvalget har vurdert virksomheten innen person- og prosjektutveksling og fastslår at samarbeidet har fungert best når Utenriksdepartementet har samarbeidet med norske fagmiljøer. På de tradisjonelle kunst- og kulturområdene er fagmiljøenes administrative strukturer forholdsvis uensartede og derfor har det vært vanskelig for Utenriksdepartementet å samarbeide effektivt med disse miljøene.

I sin vurdering av den nåværende administrasjon av kultursamarbeidet understreker utvalget at denne virksomheten henger nøye sammen med norsk nasjonal kulturpolitikk. Utenriksdepartementets hovedoppgave er norsk utenrikspolitikk, og utvalgets oppfatning er at den plass Utenriksdepartementet i dag gir kultursamarbeidet avspeiler dette forhold, samtidig som rekrutteringen til utenriktjenesten ikke tar vare på kultursamarbeidets spesielle behov.

Utvalget understreker at kultursamarbeid med utlandet krever sammensatt ekspertise og mener at det trengs et styrende og koordinerende organ som selv har innsikt og erfaring og samtidig holder en åpen dialog med akademiske og kulturelle fagmiljøer. Et slikt organ må ha en reell styringsfunksjon og følgelig sitt eget budsjett.

Etter utvalgets mening kan en slik styringsmodell vanskelig innpasses i en departementsstruktur.

Utvalget har vurdert direktoratsformen og instituttmodellen og avviser begge. En enkel administrasjonsmodell utenfor departementsstrukturen, med lave, sentrale driftskostnader, der midlene til administrasjon i størst mulig grad kanaliseres ut til miljøene selv, synes mer hensiktsmessig.

Kapittel 2 SAMMENDRAG

Utvalgets forslag

Utvalget foreslår at ansvaret for Norges offisielle kultursamarbeid med utlandet legges til et fond for internasjonalt kultursamarbeid, forvaltet av et uavhengig styre.

Dette styret skal være et kulturpolitisk organ med ansvar for Norges kultursamarbeid med utlandet innenfor og utenfor kulturavtalene. Fondsstyret må tilgodese både de nasjonale og internasjonale sider av norsk kulturpolitikk. Det må stå i nær kontakt med Kultur- og vitenskapsdepartementet og Utenriksdepartementet, både for å samordne egen virksomhet med norsk kulturpolitikk og norsk utenrikspolitikk, og for å nyttiggjøre seg de to departementers ressurser og kompetanse.

Utvalget understreker at Fondsstyret dels skal ta egne initiativ til samarbeidstiltak, dels vurdere initiativ fra norske og utenlandske kunst- og kulturmiljøer og fra norske myndigheter.

Med større vestlige land bør kulturavtalesamarbeidet gradvis trappes ned, selv om personutvekslingen foreslås beholdt. Kultursamarbeid med disse land skjer allerede idag stort sett uavhengig av avtalene.

En slik nedtrapping bør være et siktemål for alle kulturavtalene, selv om enkelte vestlige land fortsatt har behov for dem, og de fremdeles er nødvendige for kultursamarbeidet med Øst-Europa.

Nye bilaterale kulturavtaler etter det någjeldende mønster bør ikke inngås.

Utvalget mener at selv om Utenriksdepartementet fortsatt bør ha ansvar for forhandlinger om samarbeidsprogrammer og for at programmene iverksettes i samsvar med norsk utenrikspolitikk bør faglige vurderinger planlegging og gjennomføring av tiltak under kulturavtalene tillegges Fondet for internasjonalt kultursamarbeid og dets faglige kontaktnett.

På kunst- og kulturområdene skal Fondet først og fremst ivareta Norges internasjonale samarbeid på de tradisjonelle felter, men det bør ha økonomiske ressurser til å stimulere utenlandskontakt også for deler av det frivillige/folkelige kulturliv. Når det gjelder kultursamarbeidet med land utenfor den europeiske kulturtradisjon, presiserer utvalget følgende:

- Kulturstøtte, som ledd i Norges bistandsarbeid, ytes i dag av Departementet for utviklingshjelp, som bør ha ansvaret for den fortsatte og utvidede bistand på dette felt.
- Kultursamarbeid, dvs prosjektsamarbeid og prosjektutveksling, har som hovedformål å øke norsk innsikt i og respekt for disse landenes kulturer. Denne virksomheten bør administreres av Fondet, som bør ha egne midler øremerket for formålet.

Kapittel 2 SAMMENDRAG

Fondets organisasjon

Utvalget foreslår at Fondet ledes av et uavhengig styre med 5-7 medlemmer hvorav et flertall (3-4) oppnevnes på fritt grunnlag og et mindretall (2-3) etter innstilling fra Norges Kunstnerråd. Kultur- og vitenskapsdepartementet og Utenriksdepartementet oppnevner hver sin faste representant som i tillegg til Fondets sekretariatsleder deltar i styrets arbeid med tale- og forslagsrett.

Styret og dets formann oppnevnes av Kongen i Statsråd for 4 år, og ingen medlemmer bør normalt sitte i mer enn 2 perioder.

Utvalget foreslår opprettet et Råd for Fondet, med representanter for blant annet de internasjonale faggrupper (se nedenfor), for Norges Kunstnerråd og annen ekspertise. Fondets Råd, som kan ha ca 25 medlemmer,

skal vurdere Fondets virksomhet og årsmelding og diskutere retningslinjer og prioriteringer for det fremtidige kultursamarbeid.

Fondets sekretariat skal forberede saker for styrebehandling, men skal ikke gjennomføre konkrete tiltak. Sekretariatet skal være det praktiske mellomledd til fagmiljøer og initiativtakere som selv gjennomfører prosjektene.

Utvalget foreslår at sekretariatslederen plasseres på ekspedisjonssjefs nivå, oppnevnes av Kongen i Statsråd og betegnes direktør.

Øvrige sekretariatstillinger utlyses og besettes av Fondsstyret.

Fondet skal være et separat organ med egen ledelse og egen identitet, men utvalget anbefaler at dets sekretariat plasseres i kontorfellesskap med Norsk Kulturråd.

Utvalget legger i sin organisasjonsmodell særlig vekt på et nært forhold mellom Fondet og fagmiljøene og på at disse integreres i arbeidsprosessen ved ideutvikling, planlegging og gjennomføring av prosjekter.

Siden Fondet ikke forutsettes å ha faste underutvalg, må det finnes organisatoriske strukturer i selve fagmiljøene på kunst- og kulturområdene. Utvalget anbefaler derfor en organisering av internasjonale faggrupper innenfor disse miljøene.

Faggruppene må ha operative sekretariater. Disse sekretariater foreslås plassert i eksisterende institusjoner, og finansiert utenom Fondets budsjett.

Innenfor det frivillige/folkelige kultursamarbeid foreslår utvalget at de viktigste landsomfattende organisasjoner med kulturelt hovedformål får faste statlige bevilgninger til utenlandssamarbeid og ad hoc støtte fra Fondet.

Innenfor høyere undervisning og forskning og på generelle samfunnsområder mener utvalget at det etablerte samarbeid med fagmiljøene, særlig på det akademiske felt, bør føres videre. Utvalget understreker at personutveksling er et grunnleggende element i alt kultursamarbeid, og slår fast at de gjeldende utvekslingsordninger ikke dekker alle aktuelle behov. Utvalget tilrår derfor at Fondet, i tillegg til kulturavtaleutvekslingen, oppretter fleksible støtteordninger for besøksvirksomhet.

Fondets virksomhet forutsetter nær kontakt med Utenriksdepartementet og samarbeid med og formidling via utenriksstasjonene. Utvalget finner derfor at Fondet bør gis instruksjonsmyndighet overfor stasjonene, med samme begrensninger som gjelder for den instruksjonsmyndighet som er gitt andre organer med liknende status innenfor norsk statsforvaltning. En økning i kultursamarbeidet vil medføre flere kulturoppgaver for utenriksstasjonene og følgelig et større behov for egne kulturutsendinger. Utvalget anbefaler i denne sammenheng å innføre en hensiktsmessig rekruttering og opplæring av slike medarbeidere.

I spørsmålet om administrativ plassering av Fondet for internasjonalt kultursamarbeid har utvalget delt seg i et flertall og et mindretall.

Flertallet (Formannen, Andenæs, R. Berg, Gjorv, Komissar, Røst, Sørli, Trætteberg) anbefaler at Fondet knyttes til Kultur- og vitenskapsdepartementet, mens mindretallet (Stag) anbefaler at det knyttes til Utenriksdepartementet.

Det samlede utvalg foreslår at ansvaret for Norges offisielle kultursamarbeid med utlandet fordeles slik:

Det faglige hovedansvar for Norges offisielle kultursamarbeid med utlandet legges til Fondet for internasjonalt kultursamarbeid.

Utenriksdepartementet får ansvaret for den politiske informasjonsvirksomhet og den generelle Norgesinformasjon, også med kulturinnslag i samarbeid med Fondet, dessuten ansvar for forhandlinger om samarbeidsprogram under kulturavtalene.

Utvalget foreslår et totalbudsjett for Norges presse-, informasjons- og kultursamarbeid med utlandet på ca kr 60 millioner til de samme oppgaver som i dag omfattes av kapittel 0105 (19,5 millioner i 1985). Beløpet fordeles slik:

(Fordelingsforslaget er enstemmig, med et unntak: Mindretallet (Stag) foreslår at midlene til Fondets drift og administrasjon bevilges over Utenriksdepartementets budsjett.)

Fondet for internasjonalt kultursamarbeid - kr 40.000.000 (Til administrasjon utenom lønninger og styregodtgjørelse, og som operativt

budsjett for Fondets utvekslings- og prosjektvirksomhet).

Utenriksdepartementet kr 13.000.000 (kr 10 millioner til presse- og informasjonsformål og kr 3 millioner til diverse disposisjonsbevilgninger)

Kultur- og vitenskapsdepartementet - kr 6 000 000 (til norskundervisning i utlandet, til sekretariatslønninger og styregodtgjørelse for Fondet, til norske kulturorganisasjoner og til NAVFs gjesteforeleserutveksling)

Kirke- og undervisningsdepartementet - kr 500.000 (til stipendordninger ved utenlandske gymnas)

Den foreslåtte bevilgning vil bringe det norske budsjett til rene kultursamarbeidsformål opp på høyde med for eksempel Danmarks, men fortsatt ligge godt under Sveriges og Finlands. Forslaget innebærer en vesentlig styrking av Utenriksdepartementets budsjett til presse- og informasjonsformål.
